

Geneeskunde voor kunstobjecten

Als conservator en restaurator wijdt Alexandra Louis haar leven aan het beschermen en bewaren van schilderijen. Een parallel met de geneeskunde is daarbij nooit ver weg.

✚ Willem Bonneux

Als telg uit een familie die generatie na generatie gepassioneerd is door kunst en geschiedenis, groeide Alexandra Louis op in een omgeving vol fascinerende objecten door de jaren heen verzameld.

“Niet alleen ontbrandde zo een grote passie voor kunst, mijn creativiteit werd er ook door geprikkeld”, verklaart Alexandra. Een professionele carrière in de kunstwereld wenkte. “En hierbij opteerde ik er voor om conservator-restaurator te worden omdat ik echt wil bijdragen aan de bescherming en bewaring van ons cultureel erfgoed. Na opleidingen aan de Ecole Supérieure des Arts te Doornik en aan de Ecole Nationale Supérieure des Arts Visuels de La Cambre in Brussel ging ik aan de slag in ateliers in binnen- en buitenland.”

Later maakte ze als stagiaire deel uit van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), de toonaangevende organisatie in België voor alles met betrekking tot studie, conservatie en restauratie van kunstwerken. “Hier kreeg ik de mogelijkheid om te werken met echte topstukken, waaronder *De terugkeer van de vlucht naar Egypte* van Peter Paul Rubens uit de Sint-Carolus Borromeuskerk in Antwerpen. Een fantastische ervaring omdat je echt de hand van de meester voelt wanneer je het werk doorgrondt.”

Multidisciplinaire aanpak

Na haar ervaringen bij het KIK was voor Alexandra de tijd rijp om professioneel op eigen benen te staan. Vandaar werd in Sint-Lambrechts-Woluwe het atelier RestART opgericht. Alexandra benadrukt de multidisciplinaire aanpak. “Mijn specialiteit is hoofdzakelijk de conservatie en restauratie van schilderijen op doek en paneel. Daarnaast werk ik binnen het atelier samen met twee collega's die elk hun eigen specialiteit hebben. Angeli Bodson spitst zich toe op de restauratie van kaders terwijl Laura Porcu focust op sculpturen.”

Alexandra beschrijft de werkwijze van het team: “Wanneer een werk wordt aangeboden, wordt dit eerst grondig bestudeerd en gefotografeerd waarna er verder onderzoek verricht wordt, zowel op technisch als kunsthistorisch vlak. Er volgen een reeks tests om de optimale aanpak te bepalen waarna we pas het eigenlijk restauratieve werk aanvangen. Steeds wordt er een wetenschappelijk onderbouwd interventiedossier aangelegd.

Een dossier dat niet alleen een leidraad biedt voor toekomstige conservatieve of restauratieve behandeling maar ook een directe meerwaarde biedt aan het werk op zich.”

Het vak van conservator-restaurator heeft volgens Alexandra vele gezichten. “Het boeiende aan ons vak is dat je tegelijkertijd kunstenaar, wetenschapper, arts en detective bent. Als artsendochter vind ik de vergelijking met de geneeskunde zeer treffend. Ségolène Bergeon, een autoriteit in ons vakgebied, trok eerder ook al parallellen met de geneeskunde. Ze geeft aan dat er, net zoals in de geneeskunde, sprake is van het drieluik

*Alexandra Louis:
“Net zoals in
de geneeskunde, is
er bij restauratie van
kunstwerken sprake
van het drieluik
preventie, curatieve
zorg en heelkunde”.*

preventie, curatieve zorg en heelkunde. Bovendien heeft ook de restauratiewereld, net als de geneeskunde, generalisten die onderzoeken, een diagnose stellen en specialisten die de kennis en knowhow in huis hebben om de kwaal te behandelen met een ingreep of behandeling.”

Conservatie en restauratie

De termen conservatie en restauratie worden vaak door elkaar gebruikt. Alexandra geeft echter aan dat deze begrippen strak omlijnd zijn en elk hun eigen kenmerken hebben. “Bij preventieve conservatie gaan we verder verval of verlies van een object vermijden of tot een minimum beperken door de onmiddellijke omgeving van het object te beïnvloeden. Hieronder valt het optimaliseren van de bewaaromstandigheden, het juist beschermen en beveiligen... In elk geval wordt er bij preventieve conservatie niet geïnterfereerd met de samenstelling of structuur van het object zelf.”

“Curatieve conservatie gaat een stap verder. Hier worden maatregelen getroffen met als doel de schadelijke processen die het object bedreigen een halt toe te roepen en de structuur van het object te verstevigen. Tot deze acties wordt enkel overgegaan wanneer

de objecten in zo een kwetsbare toestand verkeren dat ze op korte termijn verloren kunnen gaan.”

“De ultieme stap is restauratie. Hierbij grijpen we rechtstreeks in op een beschadigd of gedegradeerd object met als doel het terug te brengen in een van tevoren gedefinieerde staat met zoveel mogelijk respect voor de esthetische, historische en fysische integriteit. Daarbij moet altijd zichtbaar blijven dat het om een gerestaureerd object gaat. Elke restauratieve handeling dient omkeerbaar te zijn om toekomstige conservatie en/of restauratie te faciliteren.”

Kwalen waar schilderijen volgens Alexandra aan kunnen lijden zijn onder meer schade door slechte conservatie-omstandigheden, een fragiel geworden drager, aantasting door micro-organismen of insecten, een geoxideerde vernislaag, lacunes in de verflagen, maar ook ondeskundige restauraties. Elke kwaal vraagt een bepaalde behandeling die afgestemd wordt op de eigenschappen van het werk. “Daarbij is het trouwens zo dat een goede restaurator zo min mogelijk wil ingrijpen”, vult Alexandra aan. “Het is daarom essentieel om eerst de conservatie voorrang te geven en dan pas, wanneer nodig, te restaureren.” ✚

© Michael De lausnay